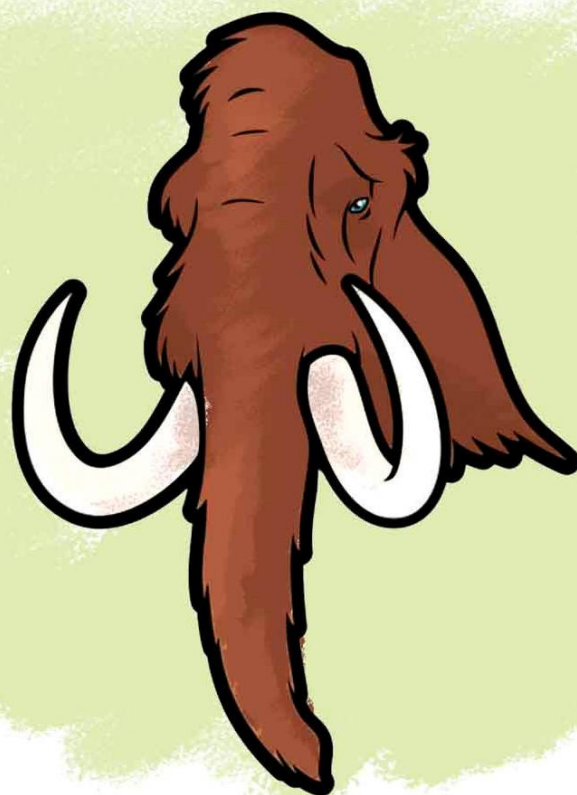

Ысык-Көлдө мамонттор жашаган

**ЫСЫК-КӨЛДӨ
МАМОНТТОР ЖАШАГАН**

Автор: Үмүтай Шүкүрбай кызы

Сүрөтчү: Таттыбубу Ырысбай

Ысык-Көлдө мамонттор жашаган

Автор: Үмүтай Шүкүрбай кызы

Сүрөтчү: Таттыбубу Ырысбай

Кыргыз тилинде

Бишкек 2023

Copyright © 2023, Бул чыгарма Creative Commons Attribution 4.0 Эл аралык лицензиясы (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) боюнча лицензияланган

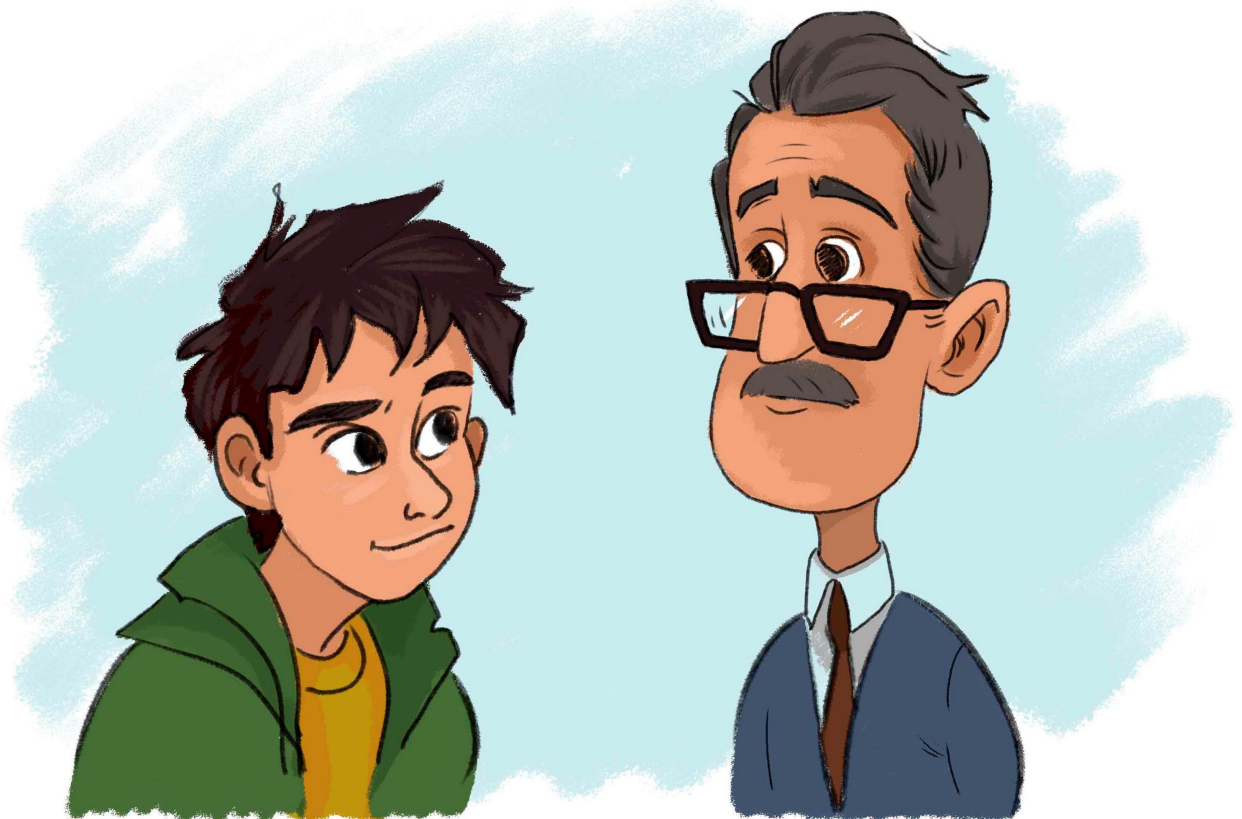

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Бул ишти коммерциялык максаттарда колдоно аласыз. Бул чыгарманы адаптациялап, толуктай аласыз. Авторлордун, иллюстраторлордун ж.б. автордук укугун жана өздүк маалыматтарын сакташыңыз керек.

«Ысык-Көлдө мамонттор жашаган» (кыргыз тилинде), автор Үмүтай Шүкүрбай кызы, сүрөтчү Таттыбубу Ырысбай

Бул басылма АКШнын эл аралык өнүктүрүү боюнча агенттиги (USAID) аркылуу көрсөтүлгөн Америка элинин колдоосу менен түзүлдү. Басылманын мазмуну USAIDдин же АКШ Өкмөтүнүн пикирин милдеттүү түрдө чагылдырбайт.

Бир жолу атам менен байкем бир нерселерди сүйлөшүп отурду.

– Чын эле мамонттун сөөгү деп ойлойсузбу? – деди байкем.

– Ананчы!

– Мүмкүн жөн эле бирдеме болуп жүрбөсүн. Кар астынан жакшы көрүнбөй жатпайбы! Жер да муз тоңголок болуп турат.

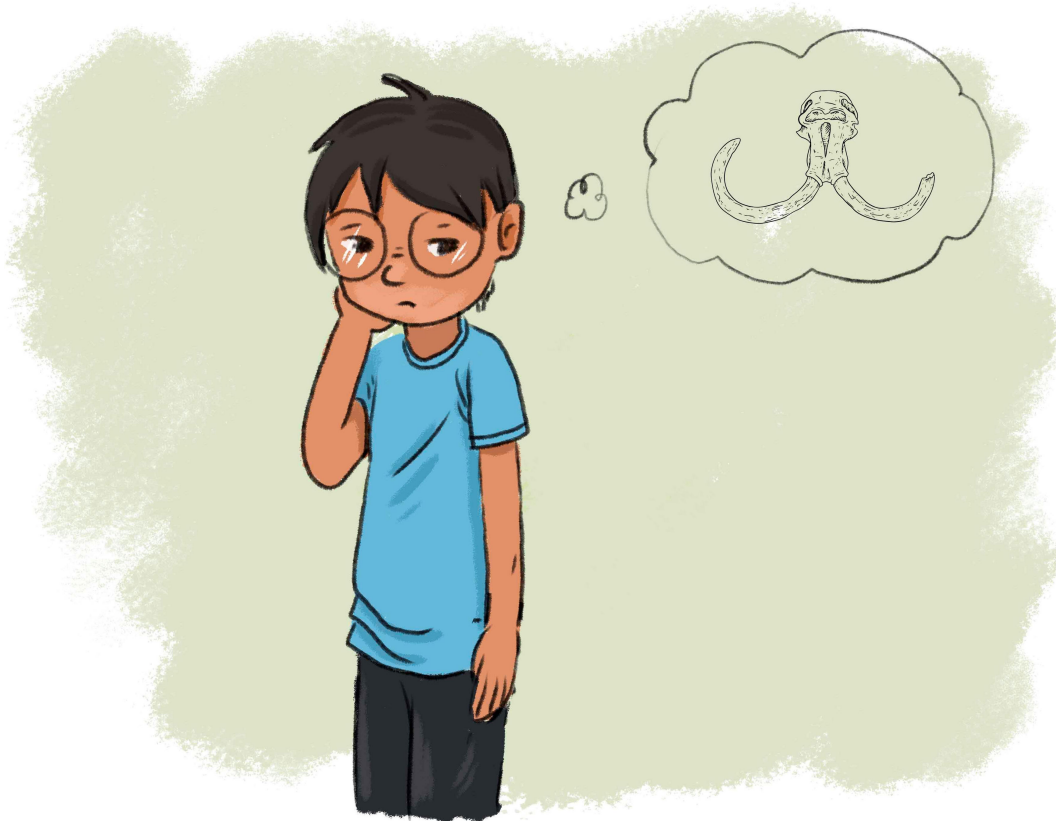
– Ма-а-мо-онт! – деп, мен алардын сөзүнө кошулдум.

– Ай, иним, анын эмне экенин өзүбүз деле биле элекпиз.

Муну эч кимге айтпай тур. Мамонттун эчак жер бетинен жоголгон жаныбар экенин окугансың да. Ал мамонттун өзү эмес, болсо да сөөгү, – деди байкем.

– А эмнеге эч кимге айтпашым керек?

– Уулум, угуп тур. Сен кимдир бирөөгө “Атам менен байкем мамонттун сөөгүн көрүшүптүр” деп айттың дейли.

Аны уккан элдин баары кызыгып ошол жакка барат. А кокус башка нерсе болуп чыкса, сен калпычы болуп каласың. Эми ал жазында гана билинет. Анткени муз, кар эрийт. Чын эле мамонттун сөөгү болсо, мамлекетке, археологиялык изилдөөгө тапшырабыз, – деди атам.

– Ата, мен деле анын эмне экенин көргүм келип жатат! – дедим.

– Мамонттун сөөгүнө окшош нерсе жар түбүндө турат. Ал тарапка биз менен барышың кооптуу, балким жаз келгенде көрөбүз, – деди атам.

Бул укканым жөнүндө канчалык балдарга айткым келсе да, эч кимге айтпадым. Ал эмес карындашыма ооз ачпадым.

Бир жолу досумдан гана:

– Биз жакта мамонттор жашаган деп ойлойсуңбу? – деп сурадым.

– Алардын сөөгү Аляскадагы муз катмарларынан табылган. Биз жакта болгон эмес го, – деди досум.

Ошону менен ага да эч нерсе айтпадым.

Март айы башталды.

– Ата, жаз келди го, мамонттун сөөгүн көрүүгө мен деле бара берейинчи? – дедим.

– Уулум, ошону унута элексиңби!

– Жок. Мен аны ар дайым эстеп жүрөм.

– Макул, анда бир шарт менен ээрчitem. Бери жактан гана көз салып келебиз.

– Ал жерден көрүнөбү?

– Дүрбү менен көрөсүң, – деди атам. Кубангандан атамдын мойнунан кучактап калдым. Ошентип байкем үчөөбүз Жыргалаң суусунун жээгине жөнөдүк. Биз үйдөн бир топ узак жерге бардык.

Мага баары абдан кызык. Алыстан бир нерсе агарып көрүндү. Эми дүрбү менен карай баштадык.

– Көрдүңбү, мен сага мамонт сөөгү дебедимби!

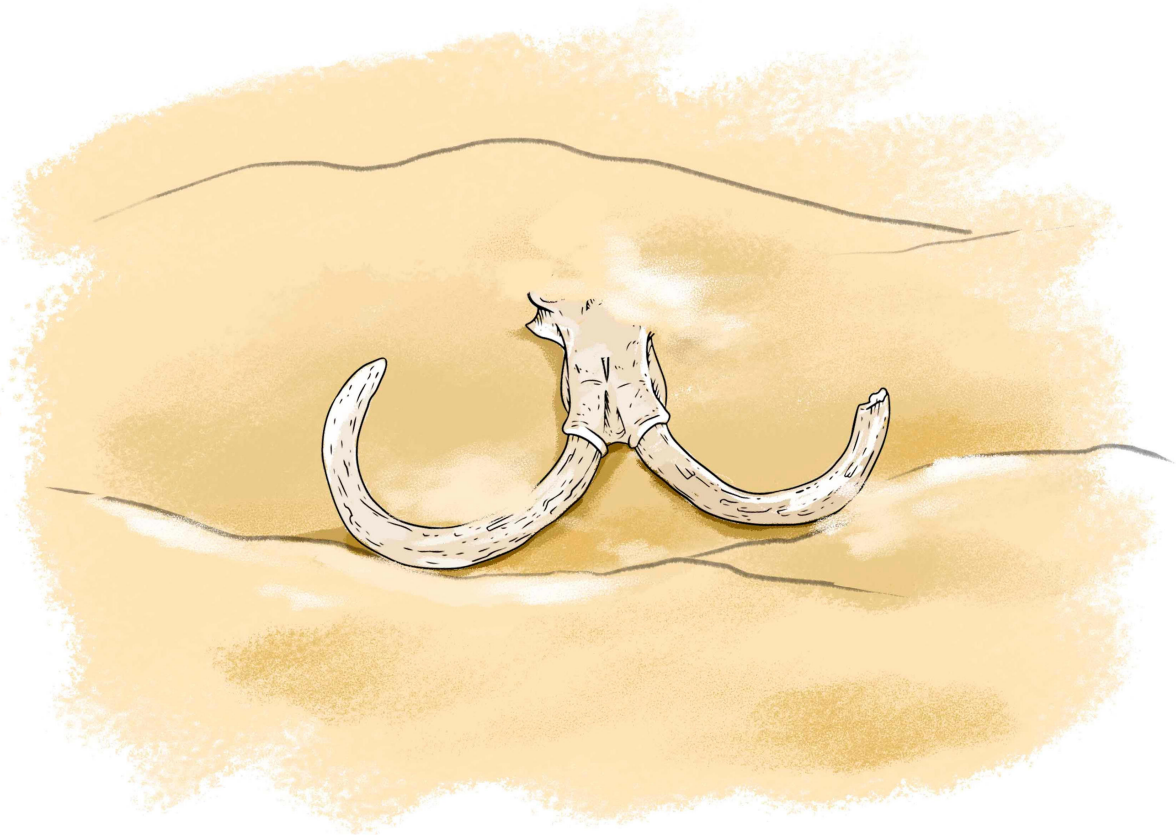
– Мамонттуку! Ооба, дал эле мамонттуку.

– Мүйүзүн көрдүңбү?

– Ал мүйүз эмес, ал тиши!

Атам менен байкем дагы деле бири-биринен сөз талашып сүйлөшүп жатышты.

– Кана, мен да көрөйүнчү! – дедим.

Дүрбүнү көзгө туштаганда мүйүз сымал нерсе эки жакка жайылып, абдан чоң көрүндү. Уйдун мүйүзүн көргөнсүңөр да. Ал уйдун мүйүзүнө окшош көрүнгөнү менен абдан узун, анан да тарбайып турат. Аны атамдар мамонттун тиш сөөгү деп жатышат.

– Мына, мына! – колумду алга сунуп, сөөктү кармап жиберчүдөй кубангандан катуу кыйкырдым.

Байкем чый-пыйы чыгып, аябай шашып жатты:

– Бул жөнүндө кимге айтыш керек? Айыл өкмөт башчысына эле баралы. Милиция кызматкерлери келип коргоп турбаса, бирдеме болуп кетпесин!

– Ата! Мамонт сөөгүнүн жанына барып кармап көрүүгө эмнеге болбойт? – дедим көздөрүмдү алаңдатып.

– Ал жерге балдарды алып баруу кооптуу дедим го. Кармоого такыр болбойт. Сөөк канча кылымдардан бери жатканын биз кайдан билебиз? Аны эми адистерге гана тапшырыш керек. Ал күнү үчөөбүз тез-тез кадам таштап, шашып кайттык.

Эртеси байкем менен атам Жыргалаңга кайра кетишип, үйгө маанайы абдан көтөрүңкү келишти. Мамонт сөөгүн смартфонго жакындан сүрөткө тартып алыптыр.

Айыл өкмөтүнө кирип, милиция кызматкерлери кароолго алып беришин сураныптыр.

– Мамонт! Атамдар мамонт таап алышыптыр! – дедим карындашыма сүйүнчүлөп.

– Эмне?! Мен мамонттон корком, кана ал!

– Ал бул жерде эмес, ал тирүү да эмес. Мамонттун сөөгү!

– Ооба, балдарым! Азырынча эмне экенин билбейбиз.

Окшоштуруп жатабыз. Адистер гана так жыйынтык чыгарып беришет, – деди атам.

Байкем менен атамдын табылгасы жөнүндө интернет, телевидениеден көрсөтүлдү. Гезиттерге чыкты. Радиодон уктурулуп турду. Айылдаштар улам бири келип, атамдан бул окуя тууралуу кызыгып сурап жатышты.

Жаңылыктарды айтып жаткан журналист минтип баяндады:

“Ысык-Көл облусунун эки тургуну мамонттун сөөгүнө окшош нерсени Жыргалаң суусунун жээгинен көрүшкөн. Бул жер айылдан 3 км чакырым алыстыкта. Бир жолу алыстан байкоо салып келишкен. Тилекке каршы, көл жээгиндеги балыкчылар дал ушул сөөктү байкап калышкан. Кармалап, ары-бери тарткылап көрүшкөн. Бир жак тиши талкаланып калыптыр. Бул окуя милиция кызматкерлери коргоого алганга чейинки аралыкта болгон.

Мамонттун баш сөөгү 70-80 сантиметр, алдыңкы кылкыйма тиши 1,5 метрдей экенин атайын адистер тастыктады. Кумшагыл менен бир тиши эле 50-60 кг, баш сөөгү 100 кг дан ашкан.

Ал эми Ысык-Көлдө мурда деле 1960-70-жылдары мамонт сөөгү табылган. Ушул сыяктуу бронтозавр, динозаврлардын сөөгү да болгонун илимпоздор айтышты. Азыркы табылган мамонт сөөгү чоңдугу менен айырмаланат.

Байкем менен атамдын табылгасын биринчилерден болуп көргөнүмө сыймыктанып турдум. Дүрбү менен болсо да көрдүм да! Бирок мамонттун сөөктөрүн кармап албай калганым өкүндүм. Кармап көрүүгө уруксат берилбеген түрдүү жаныбарлардын сөөктөрүн археологдор жакындан изилдеп көрө алышат тура.

– Ата-а! Мен археолог болом! – деп ишенимдүү түрдө.

– Мен дагы! – деди карындашым жылмайып...

Атам менен байкем болсо, кимдир бирөөлөр мамонттун бир жак тишин талкалап кетишкенине абдан кейип отурушту.

Көрдүңөрбү, достор! Ысык-Көлдө мамонттор жашаган!

USAID
АМЕРИКАНЫН ЭЛИНЕН

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ
МИНИСТРЛИГИ

Автор: Үмүтай Шүкүрбай кызы
Сүрөтчү: Таттыбубу Ырысбай

USAIDдин "Окуу керемет!" долбоору
Кыргыз Республикасы

